VISIO-kaavan luonnoksen vuorovaikutus ja kaavapalaute

Maakuntahallitus 15.06.2026 § 88
40/06.01.01/2026

Strateginen lähtökohta

Maakuntakaava on lakisääteinen pitkän aikajänteen strateginen suunnitelma, jolla ohjataan maakunnan maankäytön ja toiminnallisen kokonaisuuden kehitystä kohti määriteltyä tavoitetilaa.

Maakuntakaavalla edistetään osaltaan Uudenmaan liiton strategisten linjauksien ja maakuntaohjelman toteuttamista. Innovatiivisen vihreän siirtymän VISIO-kaavatyö tukee maakuntaohjelman kaikkia kolmea painopistettä: ympäristöviisautta, innovatiivisuutta ja onnellisuutta. VISIO-kaavatyön rinnalla laaditaan tiiviissä yhteistyössä merialuesuunnitelman päivitystä sekä maakuntaohjelmaa toteuttavia tiekarttoja.

Selostus

VISIO-kaavan luonnos oli nähtävillä keväällä 2026. Kaavasta saatiin yhteensä 206 lausuntoa ja palautetta, joista tuodaan nyt maakuntahallitukselle tiedoksi alustava kooste.

VISIO – Innovatiivinen vihreä siirtymä on Uudenmaan 5. vaihemaakuntakaava, jonka tavoitteena on edistää vihreää siirtymää ympäristön reunaehdot huomioiden. Kaava täydentää ja päivittää voimassa olevia maakuntakaavoja ja ohjaa yhdessä niiden kanssa Uudenmaan alueidenkäyttöä pitkälle tulevaisuuteen. Kaavan tavoitevuosi on 2050.

Kaavan teemat ovat: energia, logistiikka ja pitkän matkan henkilöliikenne, teollinen tuotanto, kiertotalous ja maa-aineshuolto, luonto ja hiilensidonta, vesihuolto ja vesivarat sekä maanpuolustus. Läpileikkaavina näkökulmina tarkastellaan ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista, turvallisuutta, huoltovarmuutta ja resilienssiä; hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaisuutta sekä innovatiivista vihreää siirtymää.

Kaavaluonnoksen vuorovaikutus

Kaavaluonnoksen vuorovaikutus toteutettiin keväällä 2026. Lausuntojen ja palautteen antamiseen varattiin aikaa 11.3.–8.5.2026. Vuorovaikutukseen sisältyi: lausunnonantajien kutsutilaisuus, kaikille avoin teams-yleisötilaisuus sekä neljä seudullista yleisötilaisuutta Helsingissä, Porvoossa, Tuusulassa ja Siuntiossa.

Lausuntopyyntö lähetettiin 184 taholle, minkä lisäksi palautteen antamisen mahdollisuudesta viestittiin avoimesti kaikille osallisille mm. kaavan ja kuntien nettisivuilla, liiton ja kuntien kuulutuksissa, yleisötilaisuuksissa, kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa.

Toukokuun 2026 loppuun mennessä VISIO-kaavan luonnoksesta oli saatu yli 200 lausuntoa tai mielipidettä ja näihin sisältyen lähes 800 teema- tai aihekohtaista kommenttia. Lausunnon jättivät lähes kaikki Uudenmaan kunnat sekä laaja joukko valtion viranomaisia, maakuntien liittoja, energiayhtiöitä, satamia, elinkeinoelämän toimijoita, ympäristöjärjestöjä ja asukasyhdistyksiä. Lisäksi yksityishenkilöt antoivat paljon palautetta.

Palautteen aiheet kaavateemoittain

Palautteessa kaavan teemoista korostuivat erityisesti luonto ja hiilensidonta (297 kpl kommentteja), energia (218 kpl kommentteja), logistiikka ja liikenne (161 kpl kommentteja) sekä teollinen tuotanto, kiertotalous ja maa-aineshuolto (108 kpl kommentteja). Yhteen palautteeseen saattaa siis sisältyä kommentteja useammasta kaavan teemasta ja aiheesta.

Luonto ja hiilensidonta – teemassa keskeisiksi aiheiksi nousivat viheryhteydet, kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet, suojelualueet ja luo-alueet sekä ekologinen kompensaatio. Useissa palautteissa esitettiin uusia suojelualueita ja viheryhteyksiä sekä nykyisten ekologisten verkostojen vahvistamista. Samalla korostettiin tarvetta sovittaa yhteen luonnon monimuotoisuuden tavoitteet ja vihreän siirtymän investoinnit. Huolta herättivät kulttuurimaiseman ja energiaan liittyvien hankkeiden (aurinkovoimalat, voimalinjat) ristiriidat ja toivottiin etenkin valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden turvaamista aurinkovoiman rakentamiselta. Etenkin metsätalouden kannalta pidettiin tärkeänä, että kaavassa on esitetty kumottavaksi niitä osia suojelualuemerkinnöistä, joita ei tarkempien tietojen mukaan ole mahdollista toteuttaa luonnonsuojelulailla. Uusia nk. luo-alueita (Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue) pidettiin hyvinä, mutta merkinnän päällekkäisyyttä suhteessa luonnonsuojelu- ja Natura-alueisiin esitettiin tutkittavaksi. Merkinnän ohjausvaikutusta ja tulkintaa tulee selventää mm. suhteessa alkutuotantoon.

Energian teemassa palautteessa korostuivat aurinkovoima, voimalinjat, vetyputket, ydinvoima sekä datakeskukset. Aurinkovoimasta laaja näkemys oli, että hankkeet tulisi ensisijaisesti sijoittaa rakennettuun tai muuten muokattuun ympäristöön. Erityisesti luonto-, maisema- ja ruokaturvavaikutukset nousivat esiin. Asukkaat ja yhdistykset korostivat voimalinjojen haittoja maisemalle ja luonnolle, kun taas yritykset ja energiatoimijat painottivat sähköverkon vahvistamisen välttämättömyyttä vihreän siirtymän toteutumiselle. Varautumista kansalliseen vetyverkkoon pidettiin tärkeänä, mutta korostettiin putkien sijoittamista olemassa olevien infrastruktuurikäytävien yhteyteen. Pienydinvoima nähtiin mahdollisuutena puhtaan energian ja lämmön tuotannossa, mutta samalla korostettiin terminologian täsmentämistä sekä sijoittumisen ja turvallisuuden tapauskohtaista arviointia lupamenettelyissä. Datakeskusten hukkalämmön hyödyntämistä kaukolämpöverkossa kannatettiin, mutta samalla nostettiin esiin niiden suuri sähkön- ja vedenkulutus sekä kysymys paikallisten hyötyjen riittävyydestä. Kunnat toivoivat datakeskusten huomioimista nykyistä laajemmin omana maankäyttökysymyksenään.

Logistiikka ja liikenne -teemassa eniten keskustelua herättivät rahtirata ja multimodaaliterminaali, Tallinna-tunneli, raskaan liikenteen lataus- ja taukopaikat sekä Itärata ja Lentorata. Palautteessa korostuu toisaalta hankkeiden strateginen merkitys ja toisaalta niiden paikalliset vaikutukset sekä niihin liittyvä epävarmuus.

Rahtiradan ja multimodaaliterminaalin osalta niiden sijoittuminen herättää merkittäviä huolia erityisesti asutuksen, viljelyalueiden ja yhtenäisten metsäalueiden läheisyydessä. Palautteessa painottuu tarve jatkosuunnittelun tarkentamiselle, vaikutusten arvioinnin vahvistamiselle sekä vaihtoehtojen vertailulle. Myös eri ratayhteyksien yhteensovittaminen ja toteutettavuuskysymykset nousevat keskeisiksi.

Tallinna-tunnelia pidetään yleisesti tärkeänä saavutettavuuden ja kansainvälisten liikenneyhteyksien näkökulmasta, ja sen nähdään vahvistavan Suomen asemaa osana eurooppalaista verkkoa. Keskeinen kysymys liittyy linjausvaihtoehtoihin: osa toimijoista kannattaa yhden linjauksen esittämistä maankäyttörajoitusten minimoimiseksi, kun taas toiset korostavat useampien vaihtoehtojen säilyttämistä, jotta toteuttamismahdollisuuksia ei rajata liian aikaisessa vaiheessa. Tunnelihanke kytkeytyy myös rahtiradan ja logistiikkaratkaisujen kokonaisuuteen.

Raskaan liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakelu- ja taukopaikkojen tarve tunnistetaan laajasti, ja niiden osoittamista kaavassa pidetään perusteltuna. Samanaikaisesti esiin nousee huolia sijaintien soveltuvuudesta, vaikutuksista ympäristöön ja pohjavesiin sekä aluevarausten laajuudesta, minkä vuoksi tarkennuksia ja muutoksia pidetään tarpeellisina.

Itärataa koskevassa palautteessa korostuvat linjausvaihtoehtojen tarkastelu ja niiden vaikutukset ympäristöön, maisemaan ja yhdyskuntarakenteeseen. Samalla tunnistetaan hankkeen merkitys saavutettavuuden ja aluekehityksen kannalta. Lentorata jakaa näkemyksiä. Osa pitää ratalinjausta yleissuunnitelman mukaisena (Väylävirasto) ja hanketta perusteltuna osana valtakunnallista liikennejärjestelmää, kun taas osa nostaa esiin huolia sen vaikutuksista, kustannuksista, toteutettavuudesta ja tarpeellisuudesta. Palautteessa korostuu tarve vaihtoehtojen ja vaikutusten tarkemmalle arvioinnille.

Kokonaisuutena liikenteen palautteessa painottuu tarve jatkosuunnittelun tarkentamiselle, vaikutusten syventämiselle sekä tasapainon löytämiselle laajempien liikennejärjestelmähyötyjen ja paikallisten haittavaikutusten välillä.

Teollinen tuotanto, kiertotalous ja maa-aineshuolto -teemassa keskustelua herättivät erityisesti ns. kaavakartan ”harmaat donitsit” eli teollisen tuotannon, kiertotalouden ja maa-aineshuollon kehittämisalueet. Niitä pidettiin elinkeinojen näkökulmasta tärkeinä, mutta useiden kohteiden osalta esitettiin myös merkittävää kritiikkiä luonto- ja ympäristövaikutuksista. Erityisesti Pikkala-Kela, Risten ja Läpp-Horsbäck nousivat palautteessa alueista esiin.

<u>Palaute seuduittain</u>

Pääkaupunkiseudun asukaspalautteessa korostuivat viheryhteydet sekä kriittiset näkemykset Lentoradasta, rahtiradasta ja multimodaaliterminaalista, kun taas kuntien ja viranomaisten palautteessa painottuivat Tallinna-tunneli, energiahuolto sekä ekologisten verkostojen turvaaminen. Keski-Uudenmaan palautteessa nousivat esiin erityisesti rahtirata, TTKM-alueet, energiainfrastruktuuri, datakeskukset sekä luonnon, viheryhteyksien ja pohjavesien huomioiminen vihreän siirtymän hankkeissa.

Länsi-Uudellamaalla keskeisiä teemoja olivat energia- ja vetyverkot, TTKM-alueiden vaikutukset, aurinkovoima sekä viheryhteyksien, suojelualueiden ja muiden ympäristöarvojen turvaaminen. Itä-Uudellamaalla palautteessa korostuivat Itärata, Kilpilahden ja muiden TTKM-alueiden kehittäminen, energiahankkeet sekä viheryhteyksien ja suojelualueiden yhteensovittaminen aluekehityksen kanssa.

Yhteenveto

Palautteessa ei muodostunut selkeää kaavan puolustajien ja vastustajien jakoa, vaan näkemykset vaihtelivat teemoittain. Kunnat ja elinkeinoelämän toimijat korostivat investointien, energiainfrastruktuurin, logistiikan ja teollisuuden toimintaedellytyksiä; kannattivat pääosin vihreän siirtymän mahdollistamista maakuntakaavalla sekä toivoivat monin paikoin tarkennuksia kaavamääräyksiin ja aluevarauksiin.

Ympäristöjärjestöt, paikallisyhdistykset ja monet yksityishenkilöt painottivat luonnon monimuotoisuutta, viheryhteyksiä, maisema-arvoja ja vaikutusten arviointia; suhtautuivat kriittisemmin erityisesti suuriin energia- ja teollisuushankkeisiin sekä joidenkin aluevarausten laajuuteen. Viranomaiset keskittyivät ennen kaikkea kaavan tekniseen laatuun, vaikutusten arviointeihin, turvallisuuteen sekä lainsäädännön ja valtakunnallisten tavoitteiden huomioimiseen.

Palautteen perusteella VISIO-kaavan tavoitteita vihreän siirtymän edistämiseksi pidetään yleisesti tärkeinä. Eniten keskustelua ovat herättäneet luonnon monimuotoisuuden turvaamisen sekä vihreän siirtymän investointien yhteensovittaminen, energiainfrastruktuurin sijoittaminen, liikennejärjestelmän ratkaisut sekä teollisen kehittämisen alueet. Palautteessa korostuvat erityisesti vaikutusten arviointien kehittämistarpeet, eri maankäyttötavoitteiden yhteensovittaminen sekä kaavamääräysten selkeyttäminen.

Maakuntahallitus ohjaa työn jatkovalmistelua ja saatu palaute otetaan huomioon soveltuvin osin.

Esittelijän päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää merkitä tiedoksi VISIO-kaavan luonnoksesta saadun palautteen.

Esittelijä: maakuntajohtaja Tuija Telén

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Mari Siivola
Asiantuntijat Ilona Mansikka, Elina Ojala ja Heini Peltonen